

LAPSI RIKOKSEN UHRINA

**Tietoa väkivalta- tai seksuaalirikoksen
uhriksi joutuneen lapsen vanhemmalle**

LAPSI RIKOKSEN UHRINA

Tietoa väkivalta- tai seksuaalirikoksen uhriksi joutuneen lapsen vanhemmalle

SISÄLTÖ

1.	Oppaan tarkoitus	3
2.	Miten toimia, kun huomaan tai epäilen lapseni joutuneen rikoksen uhriksi	4
3.	Mitä apua lapseni ja perheemme voi saada?	6
4.	Mitä rikosprosessissa tapahtuu?	8
5.	Mistä ja miten voimme saada korvauksia?	14
6.	Linkkejä ja lisätietoa	15

I. Oppaan tarkoitus

Tämä opas on tarkoitettu vanhemmille ja huoltajille, joiden lapsen epäillään joutuneen väkivalta- tai seksuaalirikoksen uhriksi. Lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä.

Oppaassa on tietoa rikosprosessin eri vaiheista ja siitä, miten vanhempi tai huoltaja voi parhaiten olla lapsensa tukena. Opas sisältää perustiedot käytännön järjestelyistä rikostutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana. Lapsen kuulemiseen ja asian käsittelyyn liittyy usein monia kysymyksiä tai huolia. Oppaassa käydään läpi tavallisimpia vanhempien mieltä askarruttavia asioita ja kerrotaan, mistä voi saada apua, tukea ja neuvoja.

Lapsen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että väkivaltaan tai seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä rikosepäily selvitetään. Raskaan asian käsittelyä voidaan helpottaa eri tavoin, joista vanhemman on hyvä olla tietoinen.

2. Miten toimia, kun huomaan tai epäilen lapseni joutuneen rikoksen uhriksi

- Pyri suhtautumaan tilanteeseen rauhallisesti.
- Ota yhteyttä poliisiin ja tee rikosilmoitus mahdollisimman pian.
- Älä vaadi tai painosta lasta kertomaan, vaan jätä asian tarkempi selvittely asiantuntijoille.
- Jos lapsi oma-aloitteisesti kertoo tapahtuneesta, kirjaa mahdollisimman sanatakkasti ylös, mitä lapsi kertoo ja myös missä yhteydessä asia tuli esille sekä mahdollisesti esittämäsi kysymykset. Käytä lapsen omia ilmaisuja, älä tulkitse.
- Vältä kuitenkin aktiivista asiasta kyselemistä. Jos kysyt, tarkenna vain lapsen jo kertomaa asiaa avoimin ja neutraalein kysymyksin, kuten "Mitä tarkoitat?" tai "Kerro siitä vähän tarkemmin". Älä tuo itse keskusteluun uusia asioita.
- Vältä puhumista asiasta muiden aikuisten kanssa lapsen kuullen. Pyri purkamaan omaa ahdistustasi siten, että lapsi ei ole paikalla.
- Pyri pitämään lapsen arki ennallaan.
- Hanki lapselle avustaja rikosilmoituksen tekemisen jälkeen.
- Voit saada itsellesi ja lapsellesi maksuttoman tukihenkilön uhrien tukipalveluista.

Hyvä tietää:

- Lapselle oman perheen tuki on tärkeintä. Se, tuomitaanko epäilty vai ei, voi vanhemmista tuntua tärkeämmältä kuin lapsesta. Rikosprosessi saattaa kestää pitkään. Olisikin hyvä ajatella niin, että lapsen osuus prosessissa on päättynyt, kun hän on kertonut asiasta esitutkinnan yhteydessä. Tämän jälkeen lapsen tulisi saada jatkaa elämäänsä mahdollisimman normaalisti.
- Lapsen kohdistunut väkivalta- tai seksuaalirikosepäily voi tuntua erittäin raskaalta. Asian ilmoituksessa on kuitenkin tärkeitä hyviä puolia: Viranomaiset tutkivat asiaa, ja lapsellasi ja sinulla on mahdollisuus saada apua.
- Joskus ympäristön voimakkaat reaktiot voivat olla lapselle yhtä haitallisia kuin itse rikoksen uhriksi joutumisen kokemus. Pyri suojelemaan lasta tällaisilta reaktioilta.
- Rikosprosessin edetessä lisää tietoa ja neuvoja saa esimerkiksi poliisilta.

3. Mitä apua lapseni ja perheemme voi saada?

Oikeudellinen apu

Asianomistajalla, eli rikoksen uhrilla, on oikeus käyttää avustajaa. Avustaja voi olla joko yksityinen asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja. Yksityisten asianajajien yhteystietoja löytyy Asianajajaliiton verkkosivuilta. Valtion oikeusaputoimistojen yhteystiedot löytyvät oikeuslaitoksen verkkosivuilta, kuten myös luettelo, josta voi tarkistaa luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat. Katso linkkilista oppaan lopussa.

Seksuaalirikoksen, läheisväkivallan tai vakavan väkivallan uhrin avustajan palkkio maksetaan valtion varoista riippumatta siitä, onko asianomistajalla tuloja tai varallisuutta. Muun rikoksen uhri voi saada oikeusapua, eli valtio maksaa hänen avustajansa palkkion, jos hän on vähävarainen ja tarvitsee asiassa oikeudellista apua.

Henkilöön kohdistuvissa vakavissa rikoksissa joku muu kuin asianomistaja itse maksaa lopullisesti oikeudenkäyntikulut. Kulujen pelossa avustajaa ei siis pidä jättää hankkimatta.

Avustaja kannattaa hankkia mahdollisimman pian rikosilmoituksen tekemisen jälkeen. Avustaja varmistaa, että lapsen kuuleminen toteutetaan lapsen kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Avustaja myös vaatii tarvittaessa asian käsittelyä oikeudenkäynnissä ilman yleisön läsnäoloa ja asiakirjoja salaisiksi sekä esittää korvausvaatimukset hankittuun tarpeellisiin selvityksiin.

Muu tuki

Äkillisesti esille tullut lapseen kohdistuva rikospäily on kriisitilanne, johon on normaalia reagoida voimakkaastikin. Toisaalta osa lapsista ei reagoi lainkaan, ja tämäkin on normaalia. Suurin osa lapsista selviää rikoksen selvittämisestä hyvin. He voivat kokea helpottavana sen, että asia tulee esille ja että heitä kuullaan.

Osa lapsista tarvitsee tukea rikosprosessin aikana ja sen jälkeen. Lapsi voi kokea asioista puhumisen vaikeaksi ja olla huolissaan monista asioista. Pientä lasta saattaa huolestuttaa esimerkiksi se, joutuuko hän tai joku muu vankilaan tai uskotaanko häntä. Lapselle voi sanoa, että häntä ei rangaista hänen kertomistaan asioista, eikä hän joudu vankilaan. Lisäksi voi todeta, että lasta kuunnellaan ja hänen kertomansa asiat otetaan vakavasti.

Jos lapsen arkielämä vaikeutuu rikoksen vuoksi, on syytä hakea apua. Lapsi tarvitsee apua, jos hän ei pysty käymään koulua tai olemaan päiväkodissa, jos hän on jatkuvasti esimerkiksi peloissaan, ärtynyt ja vihainen tai kokee voimakasta syyllisyyttä tapahtumasta. Myös vetäytyminen toisten seurasta, aggressiivisuus, univaikeudet tai voimakas ahdistuneisuus ovat huolenaiheita. Näissä tilanteissa on hyvä selvittää lapsen avun tarve. Lastensuojeluviranomaiset auttavat oikean palvelun löytämisessä omalla paikkakunnallasi.

Tutkivan poliisin kanssa on tärkeää keskustella siitä, missä vaiheessa tutkintaa lapselle mahdollisesti haetaan ammattiapua. Rikoksen tutkintaa hoitavan poliisin tulee tietää avun piiriin hakeutumisesta, koska tällä voi olla merkitystä lapsen

kertomuksen arvioinnissa myöhemmin. Alkuvaiheessa lapselle voi olla hyödyksi keskustelutuki, mutta on suositeltavaa, että esitutkintaan kuuluva lapsen kuuleminen tehdään ennen terapian aloittamista. On myös tärkeää, että lapselle kerrotaan ikätasonsa mukaisesti siitä, mitä rikosprosessissa tapahtuu.

Lapselle on yleensä apua siitä, että vanhemmat hankkivat tietoa ja tukea itselleen. Esimerkiksi Rikosuhripäivystyksen kautta on saatavilla tietoa ja tukea asian käsittelyn kaikkiin vaiheisiin. Rikoksen uhriksi joutuneella, hänen läheisellään tai asiassa todistavalla on mahdollisuus saada maksutta tukihenkilö. Tukihenkilö auttaa ja tukee rikosprosessiin liittyvissä käytännön asioissa.

Myös lastensuojelu voi tarjota tukea perheelle. Lastensuojelun ensisijaisena tehtävänä on varmistaa, että lapsi on turvassa. Perheen sisäisissä akuuteissa tilanteissa uhkaa tai vaaraa kokevat perheenjäsenet voivat hakeutua turvakotiin. Lisäksi apua on saatavilla oman paikkakunnan terveystalveluista sekä useimmissa kaupungeissa toimivista sosiaalipäivystyksistä tai kriisikeskuksista.

Internetistä löytyy runsaasti lisätietoa (ks. Linkkejä ja lisätietoa). Kannattaa kuitenkin muistaa, että esimerkiksi internetin keskustelupalstoilla on myös paljon väärää ja harhaanjohtavaa tietoa.

4. Mitä rikosprosessissa tapahtuu?

Poliisin esitutkinta

Kun poliisi on saanut tiedon epäilystä rikoksesta ja kirjannut rikosilmoituksen, poliisi harkitsee, tulee-ko asiassa aloittaa esitutkinta. Esitutkinta tehdään, kun on syytä epäillä, että on tapahtunut rikos. Esitutkintaa johtaa poliisi. Yleensä poliisi aloittaa esitutkinnan kuulustelemalla asianomistajaa eli rikoksen uhria. Kun pieni lapsi on rikoksen uhri, poliisi kuulustelee yleensä ensimmäisenä aikuista, jolle epäily rikoksesta on herännyt. Asianomistajan lisäksi poliisi kuulustelee rikoksesta epäiltyä ja todistajia.

Esitutkinnan lopuksi poliisi kokoaa kertyneestä materiaalista esitutkintapöytäkirjan. Rikoksen uhrilla ja rikoksesta epäilyllä on mahdollisuus tutustua siihen, minkä jälkeen esitutkintaa voidaan vielä täydentää. Sitten poliisi lähettää esitutkintapöytäkirjan syyttäjälle. Syyttäjä harkitsee, nostaako hän asiassa syytteen.

Jos lapseen kohdistuvassa rikoksessa rikoksesta epäiltynä on huoltaja tai huoltajan sukulainen, huoltaja ei voi edustaa lasta. Tämä tarkoittaa sitä, että jos toista vanhempaa epäillään lapseen kohdistuvasta rikoksesta, kumpikaan vanhempi ei voi toimia asiassa lapsen edunvalvojana. Tällöin lapselle määrätään edunvalvojan sijainen. Viranomaiset huolehtivat edunvalvojan hankkimisesta.

Fyysisten vammojen tutkiminen

Lääkäri tekee poliisin pyynnöstä osana esitutkintaa tarvittavat tutkimukset mahdollisten fyysisten vammojen toteamiseksi. Pääsääntöisesti nämä tutkimukset tehdään erikoissairaanhoidossa. Lääkärintarkastus on tehtävä mahdollisimman pian tapahtuneen jälkeen. On tärkeää, että lapsen mahdolliset vammat tutkitaan ja kirjataan ylös tarkasti. Tutkimuksen yhteydessä voidaan ottaa valokuvia, joskus myös verinäytteitä, virtsanäyte ja muita tarvittavia näytteitä. Lääkäri laatii tekemästään tutkimuksesta lausunnon poliisille.

Lapsen tutkiminen aloitetaan tavallisella lääkärintarkastuksella, jossa mm. kuunnellaan sydäntä ja keuhkoja, kokeillaan vatsaa ja katsotaan suuhun. Lapsi tarkastetaan ”päästä varpaisiin”, jotta mitään tärkeää ei jää havaitsematta. Tutkimuksessa pyritään luomaan lapselle mahdollisimman turvallinen ja rauhallinen olo. Tutkimusta ei tehdä väkisin.

Lääkäreillä, muilla terveydenhuollon viranomaisilla ja eräillä muilla viranomaisilla on epäillessään lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus ja rikosilmoitus, jollei niitä ole jo tehty. Mikäli terveydenhuollon viranomaisen epäilee, että lasta on pahoinpidelty, hänellä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus. Myös poliisilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus silloin, kun epäillään lapseen kohdistunutta pahoinpitely- tai seksuaalirikosta. Lastensuojelun tehtävänä on arvioida lapsen tilanne ja varmistaa, että lapsi on turvassa. Lisäksi lastensuojelu tarjoaa tarvittaessa apua vanhemmille.

Lapsen kuuleminen

Tärkeä osa esitutkintaa on lapsen kuuleminen. Poliisi päättää yhteistyössä syyttäjän kanssa, tapahtuuko kuuleminen poliisissa vai poliisin tekemän pyynnön perusteella yliopistollisten keskussairaaloiden yhteydessä toimivissa lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisissa tutkimusyksiköissä. Suurin osa lasten kuulemisista toteutetaan poliisissa. Oikeuspsykiatrisissa yksiköissä lasta kuulee lasten haastatteluihin erikoistunut psykologi. Lapsen vanhemmat tavataan yleensä ennen lapsen kuulemistä.

Ennen lapsen kuulemistä kootaan tapauksen kannalta tarpeelliset taustatiedot. Taustatiedoissa kartoitetaan lapsen sekä hänen perheensä ja lähipiirinsä olosuhteita ja rikosepäilyyn liittyviä asioita. Taustatiedot sisältävät myös lapsen kasvusta ja kehityksestä olennaista tietoa, joka helpottaa kuulemistä. Taustatietojen perusteella pohditaan tarkkaan myös mahdollisia muita syitä rikosepäilyyn heräämiselle. Vaihtoehtoisten selitysten pohdinta ei tarkoita, että lasta tai perhettä ei uskota, vaan se turvaa neutraalin tutkimusotteen. Kyseessä on olennainen esitutkintaan sekä oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin liittyvä periaate. On tärkeää, että mahdolliset väärät tai vahingossa heränneet epäilyt tunnistetaan.

Lasta kuullaan yleensä 1-3 kertaa. Kuulemisen tavoitteena on saada lapsen oma, luotettava kertomus tapahtumista. Kuulemisen alussa lapsen kanssa käydään läpi hänen kehitystasonsa mukaisesti haastattelun säännöt ja ohjeet. Lasta ei painosteta puhumaan.

Kuulemisen onnistumiseksi on tärkeää, että haastattelija luo mahdollisimman hyvän kontaktin lapseen. Kontaktin luomiseen käytetään tarvittaessa runsaasti aikaa ja lasta voidaan tavata ensimmäisen kerran ilman, että käsitellään itse rikosepäilyä. Kuulemisessa ei yleensä käytetä erityisiä apuvälineitä eikä lasta haastatella leikin lomassa. Tilanne voi olla lapselle vaativa, mutta monet lapset ja nuoret kokevat asiasta puhumisen myös helpotavana.

Kaikkien asianosaisten kannalta on tärkeää, että lapsen kuuleminen pystytään tekemään luotettavalla tavalla.

Lain mukaan lapsen lailliselle edustajalle (yleensä huoltajalle tai edunvalvojan sijaiselle) on ilmoitettava lapsen kuulemisesta. Edustajalla on oikeus olla läsnä lapsen kuulemistilanteessa, paitsi silloin kun edustaja on itse rikoksesta epäilty. Vanhempien läsnäoloa haastatteluhuoneessa ei kuitenkaan suositella. Haastattelijan on usein helpompi solmia yhteistyösuhde lapsen kanssa ilman vanhempien läsnäoloa, ja lapselle saattaa olla luontevampaa kertoa tapahtumista itsenäisesti. Lasta saattavat huolestuttaa vanhempien reaktiot, ja lapsi voi jopa jättää asioita kertomatta suojellakseen vanhempiaan huolestumiselta. Teini-ikäisen tai teini-ikää lähestyvän nuoren saattaa olla vaikeaa kertoa esitutkinnan kannalta olennaisista asioista, jos vanhemmat ovat läsnä. Vanhemman ollessa paikalla on vaikea selvittää tilannetta, jossa vanhempi on käsittänyt väärin tai vahingossa johdatellut lasta. Vanhempi ei missään tapauksessa voi olla paikalla tilanteissa, joissa saattaa olla kyse vanhemman omasta edusta, esimerkiksi huoltoriitatilanne.

Lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian yksiköissä tapahtuvaa lapsen kuulemistä seuraa aina poliisi. Poliisi ei kuitenkaan ole samassa huoneessa lapsen ja häntä haastattelevan psykologin kanssa, vaan seuraa kuulemistä videoyhteyden välityksellä toisesta huoneesta. Videon välityksellä kuulemistä voivat seurata myös syyttäjä, lapsen avustaja, edunvalvojan sijainen, epäillyn avustaja tai oikeuspsykiatrisen yksikön työntekijät.

Alle 15-vuotiaan lapsen kuuleminen tallennetaan yleensä ääni- ja kuvatallenteelle riippumatta siitä, tehdäänkö kuuleminen poliisissa vai lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisessa yksikössä. Tallenne kirjoitetaan auki sanasta sanaan ja teksti liitetään oikeuspsykiatrisen yksikön tekemään lausuntoon ja esitutkintapöytäkirjaan.

Yleensä alle 15-vuotiaan lapsen ei tarvitse mennä henkilökohtaisesti oikeuteen kertomaan tapahtumista, jos hänen kertomuksensa on tallennettu jo esitutkinnan aikana. Rikoksesta epäillyllä on oikeus lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisen yksikön haastattelijan tai poliisin välityksellä esittää kysymyksiä lapselle. Myös 15–17-vuotiaan lapsen kuuleminen voidaan tallentaa ääni- ja kuvatallenteelle ja tallennetta käyttää todisteena oikeudenkäynnissä, jos lapsi on erityisen suojelun tarpeessa ottaen huomioon etenkin hänen henkilökohtaiset olosuhteensa ja rikoksen laatu.

Oikeuspsykiatriset yksiköt laativat poliisille kirjallisen lausunnon tutkimuksistaan. Lausunto on osa esitutkintamateriaalia. Esitutkintapöytäkirjan voi pyytää poliisilta esitutkinnan päättyttyä.

Kun lapsi on menossa kuultavaksi:

- Epäilyn selvittämistä luotettavalla tavalla edesauttaa se, että lapsen kanssa on keskusteltu asiasta mahdollisimman vähän ennen kuulemista. Sen vuoksi lasta ei pidä valmentaa kuulemiseen. Vältä keskustelua lapsen kanssa kuulemisen aiheesta tai epäilyyn liittyvistä asioista, ellei lapsi itse ota asiaa esille.
- Kerro lapselle tämän ikätason mukaan, millaiseen paikkaan hän on menossa. Lapselle voi kertoa, että hän on menossa paikkaan, missä voi jutella tädin/sedän/poliisin kanssa ja että siellä käy paljon eri-ikäisiä lapsia ja nuoria juttelemassa. Siellä lapsi saa jutella ja kertoa kaikenlaisista elämäänsä liittyvistä asioista, kuten koulusta, kavereista, kodista jne.
- Sovi kuulemisen ajankohta lapsen päivärytmiin sopivaksi ja huolehdi siitä, että lapsi on levännyt ja syönyt ennen kuulemista.

Syyttäjä

Syyttäjän tehtävä on huolehtia mm. siitä, että rikoksesta seuraa lain tarkoittama rangaistus. Syyttäjät eivät ole poliisin eivätkä tuomioistuimen virkamiehiä, vaan he toimivat syyttäjänvirastoissa itsenäisinä virkamiehinä.

Rikosasiat tulevat syyttäjälle poliisin tekemän esitutkinnan jälkeen. Syyttäjä tekee asiassa ratkaisun pelkästään sen kirjallisen aineiston perusteella, jonka poliisi on esitutkinnan valmistuttua hänelle toimittanut. Tarvittaessa syyttäjä voi pyytää poliisilta lisäselvityksiä.

Syyttäjä arvioi jokaisen rikoksesta epäillyn henkilön ja jokaisen tutkitun teon osalta erikseen, onko riittävästi näyttöä eli todisteita siitä, että rikos on tehty. Syyte nostetaan silloin, kun rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi on olemassa todennäköisiä syitä.

Jos näyttöä ei ole riittävästi, syyttäjä päättää olla nostamatta syytettä. Tämä ei tarkoita sitä, että rikoksen uhria ei uskottaisi. Se tarkoittaa vain sitä, että todisteet eivät riitä syytteen nostamiseen. Joskus asia jää syyttämättä muista lakiin perustuvista syistä, esimerkiksi jos syyteoikeus on kulu-
neen ajan vuoksi jo vanhentunut. Jos syyttäjä ei nosta asiassa syytettä, hän lähettää siitä tiedon kirjallisesti jutun osapuolille. Samalla syyttäjä toimittaa ohjeet siitä, miten voi toimia, jos on tyytymätön syyttäjän päätökseen.

Silloin kun syyttäjä nostaa syytteen, tieto syytteestä tulee asianosaisille vasta käräjäoikeudesta. Käräjäoikeus ilmoittaa mm. asian käsittelypäivän, rikoksen, josta syytetään sekä todisteet, joita syyttäjä aikoo esittää.

Kun asiaa käsitellään käräjäoikeudessa, syyttäjä lukee syytteen, esittää kirjalliset todisteet ja kuulee ne henkilöt, joita hän pitää tarpeellisina syytteen toteen näyttämiseksi. Joskus osapuolet kutsuvat oikeudenkäyntiin omia todistajiaan.

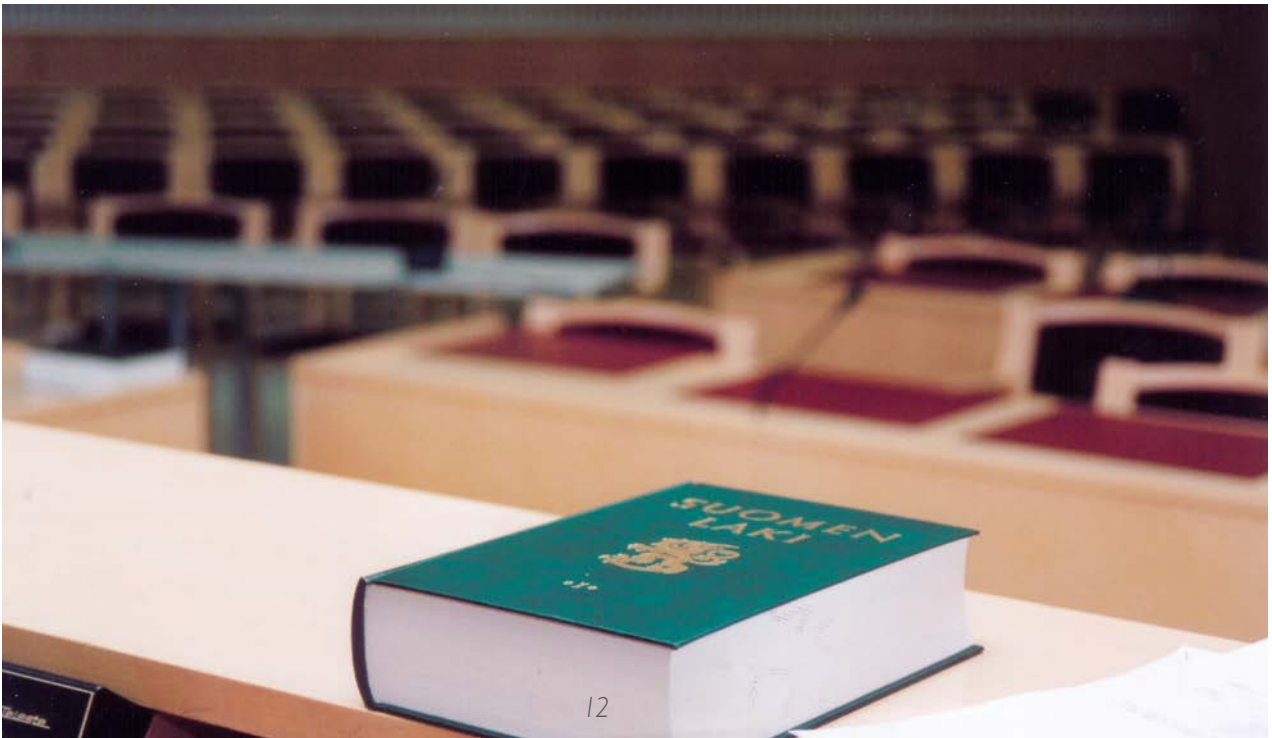
Oikeudenkäynti

Jos syyttäjä päättää nostaa syytteen, rikosasia käsitellään käräjäoikeudessa. Tällöin käräjäoikeus pyytää asianomistajaa, eli lasta, hänen huoltajaansa tai edunvalvojan sijaista toimittamaan tuomioistuimelle kirjallisesti ne vaatimukset, joita he kohdistavat syytettyyn. Avustaja auttaa vaatimusten toimittamisessa.

Asialle määrätään käsittelypäivä, jolloin varsinainen suullinen oikeudenkäynti pidetään käräjäoi-

keudessa. Käräjäoikeus ilmoittaa syytetylle, että tämän tulee saapua käsittelyyn. Tässä yhteydessä syytetylle ilmoitetaan myös syyte ja korvausvaatimukset. Myös asianomistajalle (uhrille) ja todistajille lähetetään kutsu oikeudenkäyntiin. Kutsusta käy ilmi, tuleeko oikeudenkäynnissä olla läsnä henkilökohtaisesti. Henkilökohtaisesti oikeuteen saapuvalla asianomistajalla on avustajan lisäksi oikeus saada myös tukihenkilö oikeudenkäyntiin.

Lapsen ei yleensä tarvitse tulla oikeudenkäyntiin paikalle henkilökohtaisesti silloin, kun hän on oikeudenkäynnin aikana alle 15-vuotias ja kuuleminen on tallennettu ääni- ja kuvatallenteelle esituttokinnassa. Lapsen kuuleminen oikeudenkäynnissä tapahtuu katsomalla ääni- ja kuvatallenne. Samalla tavalla voidaan kuulla myös 15–17-vuo-

tiasta lasta, jos lapsi on erityisen suojelun tarpeessa.

Yli 15-vuotiaan lapsen kuulemisessa oikeudenkäynnissä on mahdollista käyttää lasta suojaavia erityisjärjestelyjä. Kuulemisesta kannattaa etukäteen keskustella avustajan kanssa ja siitä voi olla yhteydessä tuomioistuimeen. Lapselle voidaan tarvittaessa järjestää mahdollisuus tutustua tuomioistuimen tiloihin ennen oikeudenkäyntiä.

Vanhemmalla ei ole velvollisuutta olla paikalla oikeudenkäynnissä silloin, kun lasta kuullaan. Vanhemman läsnäolosta oikeudenkäynnissä sovitaan erikseen lapsen tai nuoren kanssa. Vanhempia voidaan kuulla oikeudenkäynnissä todistelutarkoituksessa.

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskeviin oikeudenkäynteihin ei lapsen suojelemiseksi lähtökohtaisesti päästetä yleisöä. Käräjäoikeus voi myös päättää, että asianomistajan henkilöllisyys ja asiaa koskevat asiakirjat määrätään salassa pidettäviksi. Myös tuomio voidaan määrätä salaiseksi. Syytetyn nimi, rikos josta hänet on tuomittu, tuomitut korvaukset sekä rangaistus ovat kuitenkin aina julkisia tietoja.

Oikeudenkäynnissä syyttäjä esittää syytteen ja muut vaatimuksensa, asianomistaja tai hänen avustajansa vahingonkorvausvaatimukset ja syytetty vastauksensa esitettyihin vaatimuksiin. Vahingonkorvausvaatimukset voi tietyissä selvissä tapauksissa esittää asianomistajan pyynnöstä myös syyttäjä. Syyttäjä esittelee asian, käydään läpi kirjalliset todisteet ja kuullaan asianosaisia ja todistajia

henkilökohtaisesti. Käsittely päättyy loppupuheen vuoroihin. Tämän jälkeen käräjäoikeus harkitsee päätöstään. Tuomio julistetaan joko istuntosalissa tai annetaan myöhemmin kirjallisesti käräjäoikeuden kansliassa.

Tuomiossa käräjäoikeus päättää, onko syytetty syyllistynyt asiassa rikokseen ja määrää rangaistuksesta sekä korvausvelvollisuudesta. Tuomioistuin saattaa myös hylätä syytteen esimerkiksi silloin, jos näyttö ei riitä tuomitsemiseen.

Käräjäoikeuden tuomiosta voi valittaa hovioikeuteen. Valituksen täysimittainen käsittely hovioikeudessa edellyttää pääsääntöisesti jatkokäsittelylupaa.

Mitä tapahtuu oikeudenkäynnin jälkeen?

Jos käräjäoikeuden tuomioon ei haeta muutosta, siitä tulee lainvoimainen ja se voidaan panna täytäntöön. Tämä tarkoittaa sitä, että tuomittu henkilö alkaa suorittaa hänelle määrättyä rangaistusta ja on velvollinen maksamaan tuomitut korvaukset.

Sakkorangaistusten täytäntöönpanosta huolehtivat Oikeusrekisterikeskus ja ulosottoviranomaiset. Ellei tuomittuja sakkoja, korvauksia tai muita suorituksia makseta vapaaehtoisesti, ulosottomies voi ulosmitata osan palkasta, eläkkeestä tai omaisuudesta, jotta maksu tulee hoidettua.

Vankeusrangaistukset ja yhdyskuntaseuraamukset panee täytäntöön Rikosseuraamuslaitos.

5. Mistä ja miten voimme saada korvauksia?

Vahingonkorvaukset

Jos tuomioistuimien on velvoittanut rikoksentehtäjän maksamaan korvauksia, maksujärjestelyistä voi sopia hänen kanssaan tai antaa korvausten perimisen ulosottomiehen hoidettavaksi. Käräjäoikeuden kansliasta maksutta saatava jäljennös tuomioistuimen ratkaisusta sekä ulosottihakemus toimitetaan ulosottovirastolle. Ulosottovirastosta voi myös kysyä tarkempia ohjeita korvauksen hakemiseen.

Korvauksia voi saada myös Valtiokonttorista, vakuutusyhtiöltä tai Kelasta. Mahdollisuudet saada korvauksia vaihtelevat, joten ne on selvitettävä tapauskohtaisesti. Korvausten hakemisessa ja maksujärjestelyistä sopimisessa kannattaa kääntyä avustajan puoleen.

VALTIOKONTTORI
Kansalaispalvelut
Vahingonkorvauspalvelut

KORVAUSHAKEMUS
Perustuu rikosvahinkolakiin (29/1902)

Korvauksen hakija on rikoksen uhri uhrin läheinen uhrin osantaja uhrin osantaja

Hakijan tiedot
Sukunimi ja etunimi Rokkainen Mark
Läsnäolo Kokonaan
Postinumero 00010
Valtio Suomi

Asuinvaltio rikoksen tekohetkellä Suomi EU:n jäsenvaltio muu, mikä?

Rikoksen uhrin nimi ja henkilötunnus
Aasianajaja (toimisto) tai muu edustaja Edunvalvoja

Nimi
Postinumero
Y-tunnus 8770

Hakijan tiedot
Puhelin

Asiakasvakuutusyhtiön nimi

Mikä hakijalle aiheutunut vahinko koskeva asia on siirretty vakuutusyhtiön hoidettavaksi? Kyllä (alla olevat tiedot on haettu vakuutusyhtiöltä) Kyllä Kyllä

Oliko hakijalla vakuutusyhtiön kanssa vahingonkorvausvakuutus? Kyllä Kyllä

Onko hakijalla vakuutusyhtiön kanssa vahingonkorvausvakuutus? Kyllä Kyllä

Rikoksen laatu
Saatu määrä

Valtion varoista maksettavat korvaukset

Rikoksen uhrilla on oikeus saada valtiolta korvausta rikoksen aiheuttamista vahingoista. Tästä korvauksesta vähennetään korvaus, jonka uhri on saanut tai tulee saamaan muun lain tai vakuutuksen nojalla sekä korvaus, jonka rikoksen tekijä on maksanut rikoksen uhrille.

Valtion varoista maksettavaa korvausta haetaan Valtiokonttorista. Hakemukseen liitetään tuomioistuimen ratkaisu, poliisin esitutkintapöytäkirja tai muu luotettava selvitys tapahtumien kulusta ja vahinkojen suuruudesta. Liitteeksi tarvitaan myös lääkärintodistukset ja kuitit. Hakemuslomakkeita saa Valtiokonttorista, Kelasta ja poliisilta. Lomakkeen voi myös tulostaa internetistä.

Korvauksia maksetaan pääasiassa henkilövahingoista, esimerkiksi sairaanhoitokuluista sekä kivusta ja särystä, pysyvistä haitasta ja henkisestä kärsimyksestä. Valtiokonttorista maksettaville korvauksille on määritelty katto.

Lisätietoa valtion maksamista korvauksista saa Valtiokonttorin verkkosivuilta.

6. Linkkejä ja lisätietoa

Viranomaisia

[Poliisi](#)

[Oikeuslaitos](#)

[Oikeusaputoimistot](#)

[Oikeudenkäyntiavustajaluettelo](#)

[Asianajajaliitto](#)

[Kansaneläkelaitos](#)

[Valtiokonttori](#)

[Korvaus rikoksen uhrille](#) -esite

[Jos joudut rikoksen uhriksi](#) -esite

Järjestöjä

[Rikosuhripäivystys](#)

Rikosuhripäivystyksen [Rikosprosessitietoa nuorille rikoksen uhreille](#) -esite

[Suomen Mielenterveysseura](#)

Suomen Mielenterveysseuran valtakunnallinen kriisipuhelin: puh. 01019 5202

[Ensi- ja turvakotien liitto](#)

[Nettiturvakoti](#)

[Raiskauskriisikeskus Tukinainen](#)

[Pelastakaa Lapset ry](#)

[Mannerheimin Lastensuojeluliitto](#)

[Väestöliitto](#)

Tietoa lastensuojelusta [Lastensuojelun keskusliiton sivuilla](#)

